

De Kapucijnen en Tervuren

Jean Donnay

Het kloosterleven in het algemeen vindt zijn oorsprong in de teksten van Paulus, die er van uit ging dat het einde der tijden nabij was en daarom zijn leerlingen aanraadde om ongehuwd te blijven. Aanvankelijk waren het alleen individuen die ongehuwd bleven binnen de christelijke gemeente, maar vanaf het midden van de derde eeuw, eerst in Egypte en Syrië, trokken mannen als kluizenaars de woestijn in om alleen met Christus te zijn. De beroemdste van hen was Antonius (rond 300). Later voegden de kluizenaars zich samen om in gemeenschappen te leven onder een regel. De beroemdste regels zijn die van Pachomius en Basilius, die in het Oosten tot op heden toonaangevend zijn. Daar zijn kloosters altijd plaats en afzondering gebleven.

In het Westen verliep de ontwikkeling anders. De eerste monniken, zoals Cassianus (rond 400) en Benedictus (rond 500) kozen eerst ook voor dezelfde afzondering als de Oosterse monniken. Zo stichtte Benedictus een klooster boven op een eenzame berg, Monte Cassino in Italië. De Westerse kloosters gingen op termijn echter helemaal anders functioneren dan Oosterse omdat, met de ineenstorting van het West-Romeinse Rijk, steeds dwingender, van de Kerk en de kloosters gevraagd werd om de zorg voor het bestuur en het onderwijs op zich te nemen, waardoor ze uitgroeiden tot ware centra van cultuur en onderwijs, met vaak enorme bibliotheken. De monniken en nonnen behoorden tot de machtigste adellijke families en hadden in alle landen nauwe banden met de koning en het hof. Toen Karel de Grote de Saksen verslagen had, consolideerde hij zijn veroveringen door overal in Noord-Duitsland, op strategische plaatsen, kloosters te stichten van waaruit de Saksische bevolking bekeerd (en dus onderworpen) moest worden. Zijn zoon, Lodewijk de Vrome, besloot in 817 dat alle kloosters van het rijk voortaan de regel van Benedictus moesten volgen.

In de elfde eeuw ontstond echter een nieuwe religieuze beweging, die een veel actievere navolging van Christus predikte. Christus had zich niet teruggetrokken op een eenzame plaats, maar was door heel het land het evangelie gaan verkondigen. Van zijn volgelingen werd, volgens deze nieuwe beweging, hetzelfde gevraagd. Zij moesten zich niet opsluiten in een klooster maar actief rondtrekken om overal te prediken en op te roepen tot boete. Bovendien was Christus arm geweest en ook dat moesten zijn leerlingen navolgen. Natuurlijk was armoede altijd al een kenmerk van kloosterlingen geweest, maar dat was een persoonlijke armoede, de gemeenschappen en kloosters waren vaak schatrijk, met een enorm grootgrondbezit. In de nieuwe bewegingen werd gesteld dat ook de gemeenschappen zelf arm moesten zijn en door bedelen in leven moesten blijven. De meest eminente vertegenwoordiger van die nieuwe beweging was Franciscus van Assisi (omstreeks 1200). Door dit nieuwe ideaal werden kloosterlingen dus nauwer in het maatschappelijke leven betrokken. De volgelingen van Franciscus (en Dominicus) trokken zich niet meer eenzaam terug op het platteland, maar vestigden hun kloosters in de stad en bouwden er enorme kerken.

De Reformatie leidde tot verdere ontwikkeling van het kloosterleven. Meer dan ooit moesten kloosterlingen zich inspannen om de Katholieke Kerk te verdedigen en om de Reformatie te keren en daarom moesten ze nog actiever worden. De jezuïeten, gesticht in 1540, gingen daarin het verst. Om een maximum aan flexibiliteit te bereiken, schaften zij alle vormen van gemeenschappelijk gebedsleven af, omdat ieder lid van de orde ieder moment beschikbaar moest zijn. Iedere jezuïet bad op momenten die hem het beste uitkwamen. Compleet nieuw was dat nu ook steeds meer vrouwen ingezet werden. Angela de Merici (rond 1520), stichteres van de orde der ursulinen, zorgde ervoor dat in alle door haar gestichte kloosters scholen voor meisjes ingericht werden.

De orde der kapucijnen is volgens de overlevering ontstaan in 1525. Toen bestonden binnen de franciscaanse orde (zelf gesticht in 1228) twee hoofdstromen: de conventuelen en de observanten. De totstandkoming van deze beide stromen was grotendeels het gevolg van de bulle 'Ite et vos in vineam meam' die paus Leo X (1513-1551) had uitgevaardigd, waarin hij een aantal 'snippergroepen'

van observanten, elk met hun eigen naam en gebruiken, had samengebracht in één nieuw ordeverband: de minderbroeders-observanten (Ordo Fratrum Minorum Observantium). Hij wilde met deze bulle die nieuw samengevoegde gemeenschap van observanten een leefwijze opleggen die zich baseerde op de regel van Franciscus uit 1223, maar die tegelijkertijd meer aangepast was aan de geest van de tijd.

Aan de basis van deze kritische herbronningsbeweging stonden Matteo da Bascio (1495-1552) en de broers Ludovicus en Rafaël van Fossombrone. In 1525 kreeg Matteo, priester en predikant binnen de observantenorde, van paus Clemens VII (1523-1534) verlof om in een onderscheidend habijt met spitse kap te lopen en een zwervend eremietenleven te leiden. De broers Fossombrone kregen in 1528 toestemming om een eremietenleven te leiden volgens de regel van Franciscus. Bovendien mochten zij een ruige, onverzorgde baard dragen als een protest tegen de verfijnde luxe die veel geestelijken in die tijd tentoonspreidden. Belangrijker echter was dat zij volgelingen (novicen) mochten aannemen en dus de facto een orde mochten oprichten. De leefregel van deze nieuwe orde werd op 3 juli 1528 bekrachtigd in de pauselijke bulle 'Religionis zelus'. Die eerste 'kapucijnen' verbleven in de omgeving van het Italiaanse Camerino.

Op een eerste beraad ('kapittel') in april 1529, onder leiding van Matteo en Ludovicus, werden ten behoeve van de nieuwe gemeenschap 'statuten' opgesteld: de 'Constitutiones Alvacinae'. Die eerste statuten bleken echter weinig houvast te bieden. In de jaren nadien werd de 'Kapucijner vereniging' dan ook voortdurend geconfronteerd met conflicten over de juiste interpretatie van Franciscus' orde-ideaal. Aan dat onderlinge gekrakeel kwam pas een einde tijdens het Concilie van Trente (1545-1563).

De eerste jaren van haar bestaan was het voor de orde verboden om zich uit te breiden buiten Italië. Pas in 1574 werd dit verbod opgeheven door de invloed die Catharina de Medici (echtgenote van Henry II koning van Frankrijk) had uitgeoefend op paus Gregorius XIII. Door haar activisme tegen het protestantisme vond de orde meteen veel bijval in Frankrijk waar ze tal van leden uit vooraanstaande families kon werven. Vanuit Frankrijk was het dan maar een kleine stap naar onze, ook zwaar door het protestantisme getroffen regio. De Spaanse Nederlanden werden sinds 1578 geregeerd door de hertog van Parma, Alexander Farnese (een onwettige kleinzoon van Keizer Karel). Bij zijn aantreden was het grootste gedeelte van de Nederlanden in handen van de protestanten. Farnese slaagde erin om tussen 1581 en 1585 de zuidelijke provincies te heroveren en het katholicisme opnieuw als enige godsdienst op te leggen. Vele kerken en kloosters waren echter door de voortdurende oorlog geplunderd en/of vernietigd en een groot deel van de priesters waren gevlucht of vermoord, waardoor het volk onverschillig of lauw was komen te staan tegen het katholieke geloof, en zelfs erger, de grotere steden (met Antwerpen als grootste voorbeeld) waren zelfs overgelopen naar het protestantisme.

De Parijse paters kapucijnen, onder wie er velen uit onze gewesten kwamen, hadden de ontwikkelingen in hun eigen geboorteland aandachtig opgevolgd en na de herovering door de Spanjaarden besloten ze hier dan ook zo snel mogelijk nieuwe kloosters op te richten. Zij stuurden daarvoor vier paters naar Farnese. De aanvoerder van deze delegatie werd pater Felix van Lapedona. Hij had eerder nog gestreden aan de zijde van Farnese in de slag van Lepanto. De andere leden van deze delegatie, allemaal geboren Vlamingen, waren Joannes van Landen, Antonius van Gent (oud gardiaan van Parijs) en pater Joseph (zijn echte naam was Henry van Homsen, een geboren Antwerpenaar).

Felix van Lapedona, de eerste overste van Antwerpen

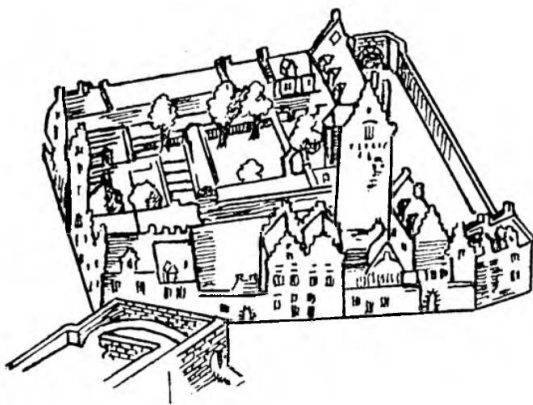

Pater Joannes van Landen

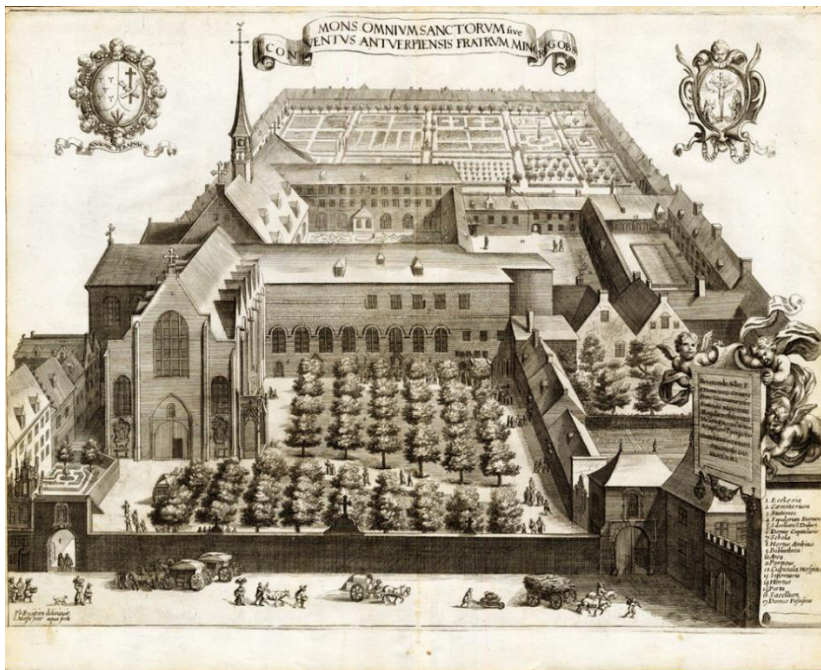

Pater Antonius van Gent

De vier afgevaardigden ontmoetten Farnese op 13 oktober 1585 in Stabroek, waar ze twee aanbevelingsbrieven voor een vestiging in Antwerpen kregen overhandigd. Op 25 december 1585 deed Farnese er nog een schepje bovenop. Hij stuurde een brief naar de magistraat van Antwerpen met de vraag om per kerende post een brief te mogen ontvangen van de stad Antwerpen met een vraag om een Kapucijnenklooster te mogen oprichting binnen hun stad. Hij wilde die brief dan doorsturen naar de paus, maar uit een brief van 4 januari 1586 – van de hand van kardinaal de Granvelle – gericht aan Farnese, blijkt dat Antwerpen geen gunstig gevolg gaf op de vraag van Farnese. Granvelle vroeg in zijn brief aan Farnese om nogmaals aan te dringen bij het Antwerpse schepencollege, zo niet, schreef hij, moest er eventueel uitgekeken worden naar een andere locatie voor dit nieuwe klooster. Omdat ook de steun van Granvelle niets uithaalde, schreef Farnese uiteindelijk op 17 maart 1586 paus Sixtus V zelf aan, die zijn expliciete toestemming gaf voor een definitief verblijf van de kapucijnerpaters in Antwerpen. Daarop durfde de stad niets anders te doen dan de nodige stappen zetten zodat het Antwerpse klooster kon gebouwd worden.

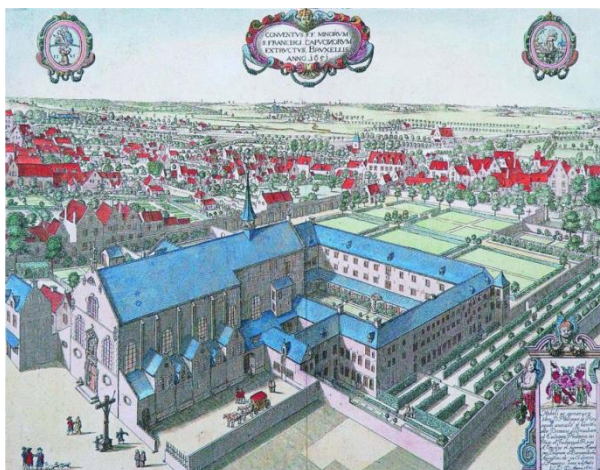

Het eerste Antwerpse Kapucijnenklooster, bestaande uit een huizengroep op de Paardenmarkt in Antwerpen. In 1613 (ten tijde van Albrecht en Isabella) werden deze gebouwen afgebroken en vervangen door onderstaande nieuwbouw.

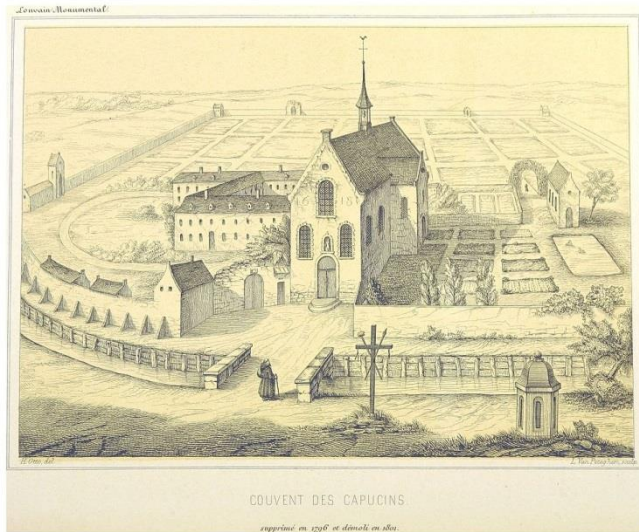

Jacob Neefs (1610-) naar Philip Fruytiers (1610-1666) – het klooster van de minderbroeders-capucijnen in Antwerpen; (Publiek domein)

Reeds het volgende jaar, tijdens het Generaal Kapittel van Pinksteren 1587 werd het nieuwe Antwerpse klooster onafhankelijk van het 'moederklooster' van Parijs verklaard. Vanuit Antwerpen stuurden de capucijnen hun paters uit met de bedoeling bijkomende locaties te zoeken waar ze nieuwe kloosters zouden kunnen stichten. Hun eerste keuze ging uit naar Brussel, waar op 7 december 1587 de eerste steen werd gelegd voor hun vestiging op gronden die ze kregen van Filips II. In 1651 werd dit klooster herbouwd naar plannen van Anton van Arenberg (zie verder), die ook de plannen tekende voor het latere Tervuurse klooster.

Het capucijnenklooster van Brussel nam een terrein in, afgebakend door de huidige Hoogstraat, Sint-Gisleinstraat, Huidevettersstraat en Kapucijnenstraat. Het werd door de Fransen verkocht in 1796 en in 1803-1804 afgebroken. (Uit 'Chorographia sacra Brabantiae', 1651, <http://erfgoed.brussels/links/publicaties-online/pdf-versies/bskg/de-marollen> - publiek domein)

Kapucijnenklooster van Leuven, gelegen op de plek waar zich nu de Kruidtuin van Leuven bevindt. (Deze afbeelding bevindt zich op p. 426 van 'Monumentaal Leuven', historische en artistieke beschrijving van alle burgerlijke en religieuze gebouwen van Leuven, EVEN, E., 1860, British Library HMNTS 10270.g.11. – publiek domein)

In 1589 volgde Gent, in 1591 Leuven, Arras en Douai, in 1592 Brugge, Doornik en Rijsel. In 1594 werden de akkoorden getekend voor de oprichting van kloosters in Béthune en Valenciennes en in 1595 voor de oprichting van Sint-Omaars. In datzelfde jaar 1595 werden 'de Nederlanden', wat betreft de kapucijnenkloosters, verheven van een simpel commissariaat (onder het bestuur van een buitenlandse – lees Italiaanse – overste) tot een eigen provincie, waardoor de kloosterlingen het recht kregen om vrijelijk hun eigen oversten te kiezen. Het eerste provinciaal kapittel werd gehouden in het net voltooide klooster van Rijsel op 18 augustus 1595 en het werd voorgezeten door pater generaal Silvester van Monteleone. Pater Hyppolytus werd daar verkozen tot eerste provinciaal.

Pater Hippolytus van Bergamo de eerste provinciaal en pater generaal Silvester van Monteleone.

Tijdens het bewind van Hippolytus kreeg de nieuwe provincie af te rekenen met 'mystieke stromingen'. Om een oplossing te zoeken voor dit probleem werd beroep gedaan op de, sinds 31 mei 1596 benoemde pater generaal, Hieronymus van Sorbo, die niet enkel onmiddellijk de Brusselse kloostergevangenis in gereedheid liet brengen maar ook Hippolytus en een aantal andere paters beroofde van hun stemrecht voor de verkiezing van een nieuwe provinciaal. Tijdens het kapittel van Brussel, dat plaatsvond op 14 augustus 1598 werd Hippolytus onder meer ervan beschuldigd dat hij een loopje had genomen met de orderegels in verband met het professen van nieuwe ordeleden.

(Hij bleek zelfs zonder onderzoek een moordenaar te hebben opgenomen in de orde). Hippolytus werd verboden zich opnieuw kandidaat te stellen voor de functie van provinciaal en zelfs verbannen uit de provincie. Hieronimus van Sorbo, de pater generaal, forceerde daarna de benoeming van zijn secretaris pater Illuminatus van Palermo tot nieuwe provinciaal.

Pater Provinciaal Illuminatus van Palermo 1598-1600.

De lokale kapucijnen waren echter heel ontevreden met deze benoeming en tijdens het provinciaal kapittel dat Illuminatus pas op 21 januari 1600 bijeenriep, brak een algemene storm van klachten uit tegen zijn persoon. Het kapittel verkoos pater Alexander van Oudenaarde tot nieuwe provinciaal (hij was de eerste Vlaamse provinciaal, geboren als Laurentius van Haute in Ingooigem).

Pater provinciaal Alexander van Oudenaarde 1600-1602 (en 1609-1612).

Commissaris-generaal Honoratus van Parijs 1602-1604.

Illuminatus liet dit echter niet zomaar betijden en toen hij in 1602, tijdens het generaal kapittel in Rome, werd benoemd tot tweede definitior (raadslid), zag hij zijn tijd gekomen om wraak te nemen. Hij slaagde erin pater generaal Laurentius te beïnvloeden en er zo voor te zorgen dat de medestanders van provinciaal Alexander van Oudenaarde (de definitoren Antonius van Gent en Joannes van Landen) uit hun functie werden gezet. Het 'proces' van provinciaal Alexander had generaal Laurentius uitgesteld tot het kapittel van 10 oktober 1602. Daar stelde hij eigenmachtig een aantal definitoren aan en verbood de provincie het recht om nog zelf haar provinciaal te kiezen. Hij benoemde daarna eigenmachtig Honoratus van Parijs tot commissaris-generaal en hij stuurde de uittredende Alexander als 'straf' naar Parijs.

Dat de benoeming van de Fransman Honoratus van Parijs tot overste ongenoegen zou creëren, was te voorspellen. Nadat interventies van de nuntius geen resultaten hadden opgeleverd, smeekten enkele paters, via de tussenkomst van Kanunnik de Mol, hulp af van de aartshertogen zelf. Ook hun tussenkomst bleef zonder resultaat en op 13 augustus 1604 zat pater Honoratus het jaarlijkse kapittel voor, dat plaats vond in Mons. In het najaar vertrok Honoratus naar Rome om daar te zetelen in het generaal kapittel dat plaatsvond op 23 mei 1605, tijdens hetwelk Silvester van Assisi tot nieuwe minister-generaal van de orde werd verkozen. Tijdens dit kapittel moeten ook de handelwijzen van de uittredende generaal Laurentius ter sprake zijn gekomen want verscheidene straffen die deze had uitgesproken, werden geannuleerd en de slachtoffers kregen zelfs volledig rechtsherstel. Honoratus van Parijs, de commissaris-generaal, had voor zijn vertrek naar Rome,

Philippus van Kamerijk tot zijn plaatsvervanger aangesteld. Op 13 oktober 1606 werd opnieuw een provinciaal kapittel gehouden tijdens hetwelk Philippus van Kamerijk, die ondertussen de provincie dus al twee jaar had geleid, verkozen werd tot nieuwe provinciaal.

Ondanks hun interne machtsstrijd stonden de kapucijnen in hoog aanzien bij de openbare besturen en meer specifiek bij Albrecht en Isabella, die ondertussen landvoogden waren van de Spaanse Nederlanden. Albrecht en Isabella bevorderden op alle mogelijke wijzen nieuwe kloosterstichtingen, stelden ze vrij van lasten en schonken hen hoge toelagen. In 1602 zond Isabella zelfs vier paters op bedevaart naar Jeruzalem om daar tot haar inzichten te bidden. Daarvoor had ze onderhandeld met de pater generaal én zelfs met de paus, zodat ze de toestemming had om de bedevaarders persoonlijk haar onderrichtingen te geven. In 1609 werd Philippus van Kamerijk als provinciaal opgevolgd door Alexander van Oudenaarde maar drie jaar later, in 1612, werd Philippus herkozen voor deze functie. Op 18 oktober 1613 werd Philippus na een slepende ziekte, opgevolgd door Cyprianus van Antwerpen (1613-1616). Tijdens de bewindsperiode van Cyprianus trad, op 3 of 4 maart 1616, in Gent, Anton van Arenberg de Croy als novice in de orde. Hij was het zesde kind, de vijfde zoon, van Karel van Ligne-Arenberg (prins van Arenberg, hertog van Croy en heer van Aarschot) en Anne-Isabelle de Croy-Chimay.

Frans Pourbus II (de jongere) ca. 1593 - Portret van Charles d' Arenberg en zijn echtgenote Anne de Croy met 5 van hun 12 kinderen. Op de schoot van Anne zien we de kleine Antoine, de latere pater Charles. (Arenbergverzameling, KU Leuven – publiek domein)

Vader Karel van Ligne-Arenberg was lid van de Raad van State, admiraal en grootvalkenier (lid van het Gulden Vlies) ten tijde van Albrecht van Oostenrijk. Antoon werd op 23 januari 1593 in Brussel geboren. Van jong af kreeg hij een degelijke opvoeding, zoals het bij de hoge adel gebruikelijk was. Samen met zijn broer Alexander werd hij door zijn ouders naar zijn oom Karel van Croy in Heverlee gezonden, van waaruit het maar een kleine stap was naar de Leuvense universiteit, waar hij geschiedenis, wiskunde, landbouw, geneeskunde, sterrenkunde en plantkunde studeerde. Op 19

maart 1615 werd Antoon, nadat zijn vader ontslag had genomen uit zijn hof functies, door aartshertog Albrecht aangesteld tot zijn kamerheer, een sleutelfunctie aan het hof. Op 18 januari 1616 overleed zijn vader Karel van Arenberg na een slepende ziekte en nauwelijks twee maanden later, op 3 maart 1616, trad Antoon als novice in bij de kapucijnen in Gent. Zijn 'roeping' omschreef hij in een brief die hij adresseerde aan zijn moeder als: "de gevaren te ontvluchten die hem bedreigden, indien hij dit leven verder zou leiden, dit door voortaan Gods wil te volbrengen..." Antoon had tot aan zijn intrede een nogal liederlijk leven geleid, waarbij hij enorme sommen geld had uitgegeven (boven zijn budget), al eens zijn zwaard trok in kleine geschillen, en we zouden hem nu kunnen omschrijven als 'een fuifbeest'. Hij behaalde zelfs ooit de eerste prijs tijdens een danswedstrijd aan het hof. De overstap van de hoge adel naar het klooster betekende voor hem dan ook een enorme ommezwaai. Deze werd nog versterkt door Antoons keuze voor de bedelorde: de kapucijnen. Op 5 maart 1617 legde hij zijn gelofte af en op 11 juni 1619 droeg hij zijn eerste mis op te Edingen, dit onder zijn nieuwe kloosternaam Karel (van Arenberg).

Binnen de kapucijnerorde bleef zijn kennis en talent niet onopgemerkt. Al snel werd hij een zeer getalenteerd predikant, waardoor hij zelfs aangesteld werd tot officieel predikant aan het hof en tot vertrouweling van Isabella. In 1625 predikte pater Charles op vraag van infante Isabella de vasten aan het Brusselse hof. Hierbij liet hij een geweldige indruk na op haar en haar gasten. De meeste geschriften vermelden dat naar aanleiding van deze contacten infante Isabella hem vroeg om een klooster te bouwen in de nabijheid van haar Tervuurs verblijf in het Zoniënwood. Volgens P. Hildebrand zouden de kapucijnen echter zelf het idee gehad hebben om een nieuwe vestiging op te richten in Bosvoorde. Toen zij dit plan voorlegden aan Isabella, stemde zij in op voorwaarde dat dit nieuwe klooster dicht bij haar Tervuurse residentie een plaats kreeg. Zij verklaarde zich bereid om hiervoor gronden ter beschikking te stellen in het Essendal (ten zuiden van Tervuren). Dit voorstel werd besproken tijdens het algemeen kapittel van de orde op 1 oktober 1625 en daar werd niet alleen bepaald dat pater Charles het klooster mocht ontwerpen maar tegelijkertijd ook dat het slechts mocht bevolkt worden door maximaal 16 paters. Dit laatste werd beslist onder invloed van de ordeleden uit Leuven en Ukkel die vreesden dat het nieuwe klooster een gevaar zou worden voor hun eigen fourageringsgebied. De bedelorden moesten namelijk in hun noden voorzien door te bedelen in de omliggende gebieden van hun kloosters. De eerste steen van de Tervuurse priorij werd door aartshertogin Isabella en aartsbisschop Boonen gelegd op 25 juni 1626 (het patroonsfeest van Sint-Jan-Evangelist) in aanwezigheid van het hof en de adel. Eerst wilden de paters de naam: 'Clara-Silva' aan de nieuwe vestiging geven, ter ere van de aartshertogin Isabella-Clara, maar zij zelf verkoos de naam: San Francisco in Eremo (Sint-Franciscus in de woestenij). Later voegde men hier 'van Tervuren' aan toe en dit toevoegsel verving door de tijd de originele naam.

Al tijdens de eerste winter na de eerstesteenlegging konden de kloosterlingen hun intrek nemen in hun nieuwe gebouwen. De kerk werd echter pas ingewijd op 25 juni 1627 (exact één jaar na de eerstesteenlegging (uit de geschriften van P. Hildebrand, deel V de Vlaamse kloosters, p. 120) door aartsbisschop Jacobus Boonen (Leo Everaert vermeldde de datum van 20 augustus 1627 voor de wijding). Aanwezig waren natuurlijk de infante Isabella maar ook de pauselijke nuntius Fabio de Lagonissa, kardinaal de la Cueva, de opperbevelhebber markies Ambrogio Spinola en natuurlijk prins Filips van Arenberg en zijn moeder hertogin Anne de Croy.

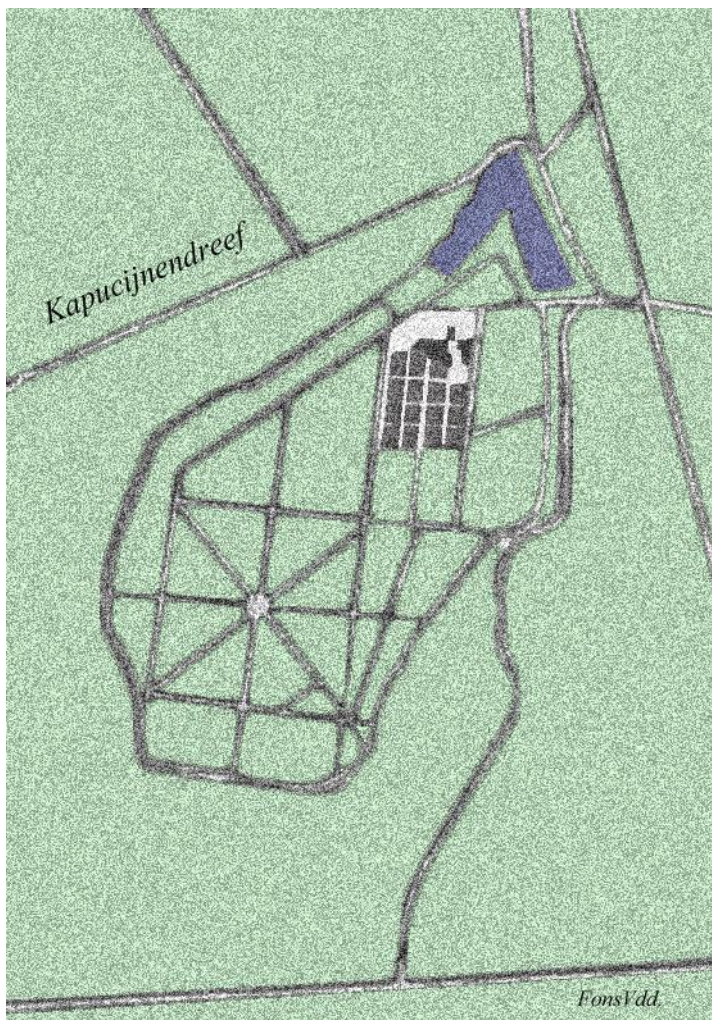

Portret van Mgr. Jacobus Boonen; vierde aartsbisschop van Mechelen. inv nr: 499/6, (© Pol Mayer / Paul M.R. Maeyaert - Creative Commons)

Het Kapucijnenklooster naar een werk van een onbekende meester, dat in 1973 werd gestolen uit de Sint-Janskerk van Tervuren.

Op de foto hierboven krijg je een beeld van de priorij. Het uitzicht ervan werd nooit gewijzigd tijdens haar bestaan. Enkel de boerderij links werd toegevoegd in 1721.

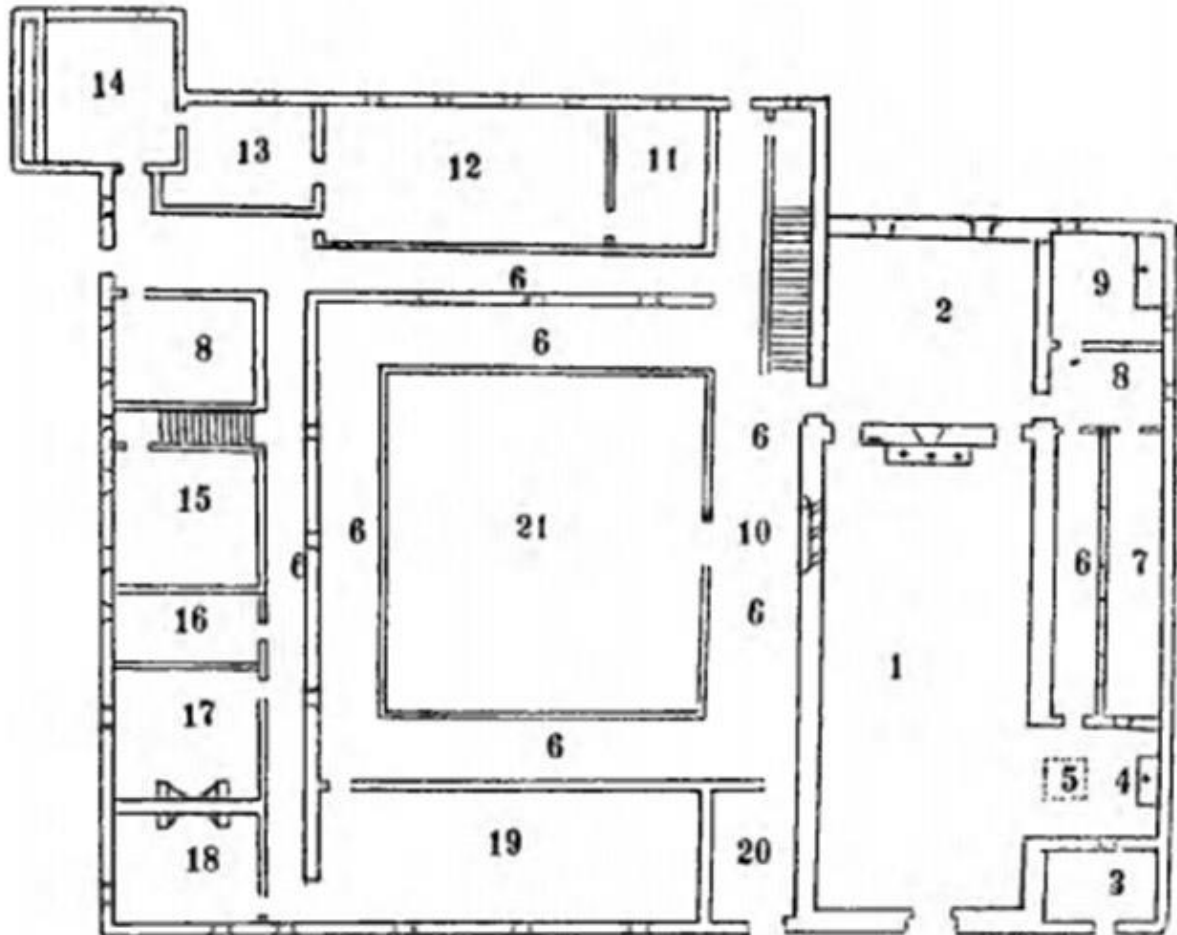
Site van het voormalige kapucijnenklooster van Tervuren (computerbewerking door Fons Vandendael)

Op de bovenstaande kaart zie je de site van de voormalige priorij. Daarop zien we ook de vijvers. Verder op de kaart de in vierkanten verdeelde tuin van de priorij met daarrond het 'park' met het voor die tijd typische wegenpatroon. Deze wegen kunnen ook vandaag nog bewandeld worden en in de volksmond wordt deze figuur de 'achtster' genoemd. Ze bevindt zich midden in de lus die de 'koninklijke wandeling' daar maakt. Het midden van de ster werd beplant met een groene beuk.

Foto Jean Donnay

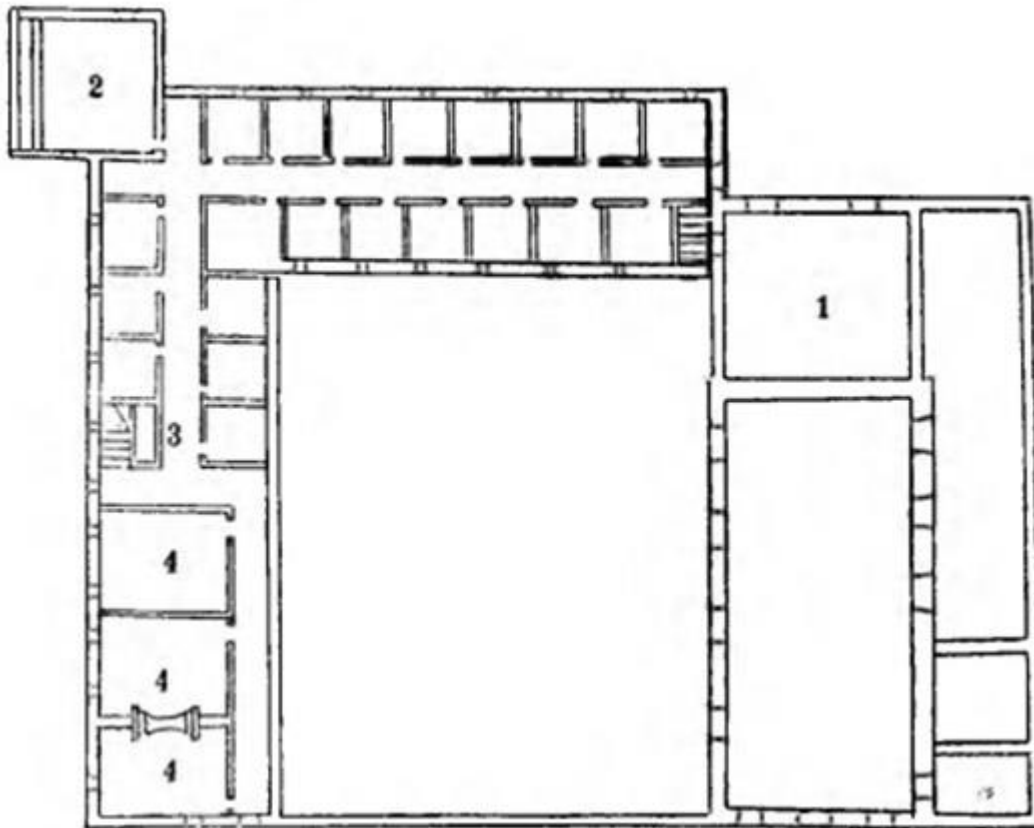
De hele kloostersite werd omweld met een houten palissade, afgewisseld met struiken en hagen. De verscheidene gebouwen, de kerk, de refter met keuken, de cellen, de spreekkamers met logeervertrekken voor gasten, de infirmerie met ziekenkamers en de werkplaatsen bevonden zich rond een vierkante binnenkoer.

Plattegrond van het klooster te Tervuren (ACB. I, 8489).

Verklaring

1. Kerk	9. Sacristie	15. Kleermakerij
2. Koor	10. Bidplaats	16. Portierscel
3. Grot	11. 'Spens' van de
termijnbroeder	17. Kamer voor de bedevaarders
4. Kapel	12. Refter	18. Kamer voor bezoekers
5. Grafkelder	13. 'Spens'	19. Wandeling 's winters
6. Gang	14. Keuken	20. Spreekhuis
7. Tuintje van de koster		21. Pandhof
8. Washuis		

Verdieping van het klooster te Tervuren (ACB. I, 8490).

Verklaring

1. Bibliotheek 2 W.C. 3. Uurwerk 4. Ziekenkamer

Als we even de plattegrond van de benedenverdieping bekijken valt het op dat er rond het binnenhof een dubbele gang loopt (nr. 6). De ene (vlak naast de binnenplaats) liep buiten het 'slot' waardoor die ook mocht betreden worden door vrouwen. Deze gang was een overdekte gaanderij die aan de kant van het binnenhof open was. Verder zien we op het plan van de verdieping dat er aan de voorzijde niets was.

Charles (Carolus) van Arenberg werd tot eerste overste van de Tervuurse priorij aangesteld. Hier zullen wel verschillende redenen voor geweest zijn. Meer dan hoogstwaarschijnlijk hoopte de orde door zijn benoeming meer geldelijke steun te bekomen van zowel aartshertogin Isabella als van Charles' familieleden. Het blijkt echter uit geen enkel geschrift dat Charles er, in die periode, ooit 'kloosteronderdanen' had. Zijn 'bediening' bestond hoofdzakelijk uit het leiden van de verschillende onderhandelingen en het voorbereiden en superviseren van de bouwwerken. Op het moment dat de eerste paters hun intrek namen in het klooster werd Philippus van Brussel tot eerste gardiaan benoemd. Twee maanden na de plechtige kerkwijding werd Carolus van Arenberg dan toch tot gardiaan van het klooster bevorderd en hij bleef drie jaar in functie. In deze jaren (of net erna) schonk zijn moeder de priorij een groot relikwie van Sint-Hubertus.

Aartshertogin Isabella koesterde een grote voorliefde voor het klooster dat met haar goedkeuring gesticht was en gelijk met de eerste bouwactiviteiten had zij aan het uiteinde van de tuin een kapel laten bouwen, met een altaar om de mis te lezen. Deze kapel was versierd met tonelen uit de lijdensweg van Christus. In 1631 liet ze naast de kapel een keukentje en een slaapcel bijbouwen. Daar verbleef ze regelmatig in gebed en eenzaamheid. Soms bleef ze er maar enkele uren maar het gebeurde, bij het naderen van grote religieuze feesten, dat ze er twee tot drie dagen verbleef. Ze

sliep er dan, zoals de paters, op stro. Isabella kon deze kluis bereiken zonder door het klooster of de tuin te moeten lopen. Na haar dood, diende het gebouwtje voor paters of broeders die er enkele dagen in eenzaamheid wilden doorbrengen.

De kapucijnen waren zoals eerder vermeld bedelmonniken. Normaal gezien moesten zij dus op bedeltocht voor al hun noden. Het was echter gebruikelijk dat deze kloosters giften ontvingen van welstellende personen, waardoor hun bedelactiviteiten ernstig konden ingeperkt worden en ze dus meer tijd konden vrijmaken voor het gebed (o.a. voor het zielenheil van hun weldoeners...). In het boek 'De Kapucijnen in de Nederlanden en het prinsbisdom Luik, deel I' nam de auteur P. Hildebrand een tekst op (in het Latijn) waarin de stichting van de Tervuurse priorij en de weldoeners ervan uitgebreid beschreven worden. De vertaling hebben we te danken aan Dirk F.E. Thys van den Audenaerde, waarvoor nogmaals uitdrukkelijk onze hartelijke dank.

(Over) De stichting van het convent van de heilige Franciscus in de wildernis (het woud) (Tervuren)

Hare hoogheid Isabella Clara Eugenia, Infante van Spanje, prinses en landvoogdes van België, schonk ons, in naam van zijne Majesteit de Koning, een plaats en de gronden, samen met alle bomen op deze gronden staande, om er een convent te bouwen in het vermelde woud Suenighenbosch, nabij het Vuren van de Hertog, en op twee mijl van de stad Brussel, zoals blijkt uit de geschriften die in onze archieven bewaard zijn onder letter A.

In het jaar onzes Heren 1625, nadat Eerwaarde Paters Provinciaal, de Beheerders en de architecten de plaats voor het bouwen van het convent hadden bezocht en onderzocht, werd in het kapittel gehouden te Brugge, deze voormelde plaats voorgesteld aan alle stemgerechtigden van het vermelde kapittel, die het allen bij algemene instemming en bij geheime stemming aanvaardden, daarbij dus toestemmende in de besproken aanvaarding en in de bouw van het convent door Zeer Eerwaarde Pater Administrateur-Generaal Johannes-Maria a Noto. Aldus, gevolmachtigd door het kapittel, heeft Eerwaarde Pater Provinciaal, samen met de architecten, zich dan begeven naar de goedgekeurde plaats, en hebben ze ter plaatse de vorm van het te bouwen convent afgelijnd, bij eenparig akkoord, en volgens de toen (van de plannen) afgeleide touwlijnen.

Over de Legging van de eerste steen, de inwijding van de kerk, enz.

In het jaar onzes Heren 1626, op dag 25 van juni, werd de eerste steen van dat nieuwe gebouw gelegd door de vermelde doorluchtige prinses Isabella Clara Eugenia, waarbij de plechtigheden geleid werden door de zeer illustere en eerbiedwaardige Jacobus Boonen, aartsbisschop van Mechelen. Nadien werd aan de bouw van dit convent dermate de voorrang gegeven, zo dat nog vóór de winter van dat gezegde jaar, het convent en de kerk onder dak zouden zijn, zodat de kloosterlingen dan het vermelde klooster zouden kunnen beginnen te bewonen. In de tijdsduur van één jaar werd het convent voltooid. In het jaar onzes Heren 1627, op het feest zelf van de onthoofding van Johannes de Doper, is de kerk ingewijd door zeer voorname en zeer eerbiedwaardige Jacobus Boonen, aartsbisschop van Mechelen. Bij de plechtige inwijding van deze kerk waren aanwezig de vermelde doorluchtige Isabella Clara Eugenia; de zeer illustere Heer Alphonsus de la Cueva, kardinaal; de zeer illustere Heer Fabius, aartsbisschop van 'Companus', en apostolisch nuntius; de zeer illustere heer Franciscus van Rye, keizerlijk aartsbisschop; de zeer illustere markies Ambrosius Spinola; de Hertog en de Hertogin van Aarschot; de Hertogin van Croy; de Prinses van Chimay; de Graaf en Gravin van Gamalerio; de Gravin van Bugnon en haar zoon; de Graaf van Estaires ; de Graaf van Reux ; de Gravin van Grimbergen en een grote menigte edelen en volkslieden...

Voorname weldoeners die tot de bouw bijdroegen.

Hare doorluchtige Infante Clara Eugenia schonk, in naam van zijne Majesteit de Koning, de plaats en de grond met alle bomen die op die grond stonden, en bovendien nog zesduizend florijnen. De houten brug voor de toegang tot ons convent, gelegen nabij de visvijvers en de kapel of bidplaats, in het verste deel van onze tuin, werd met eigen middelen verzorgd door de infante die ook meerdere andere versierselen voor de kerk en voor de altaren schonk.

De illustere aartsbisschop van Mechelen schonk meerdere eiken. De illustere Alexander van Arenberg, prins van Chimay, zeer in het bijzonder, steunde de vermelde bouw. De Illustere Guilielmus van Melun, prins van Espinoy, schonk 300 florijnen. De Illustere Graaf Antonius van Taxis schonk 600 florijnen. De heer Van Etten, alias Cauwenberg, schonk 500 florijnen. De heer Erardus van Coutreau, alias Westmael, samen met zijn twee zussen, vrome vrouwen, schonk ongeveer vier duizend florijnen, met nog andere sierraden voor de kerk ... Jonkvrouwe van Warmondts schonk ongeveer twee duizend florijnen. De heer Petitpas 400 florijnen. De Gravin van Isenburgh, eerste gezelschapsdame, schonk 300 florijnen.

(Het International Institute of Social History berekende dat een florijn van 1630 ongeveer overeen komt met 10€ van vandaag.)

Voorname weldoeners die tot de versiering (verfraaiing) van de bidplaats en de altaren bijdroegen.

De doorluchtige Infante Clara Eugenia schonk voor drie altaren 15 altaardoeken en 15 kazuifels, en uit een samenraapsel van allerlei kleuren, ook 6 alben, 12 mishalsdoeken, 15 wikkels voor het misboek, en de nodige relikwie-schrijnen voor de drie altaren; bovendien schonk ze alle panelen geschilderd om zowel in het koor als in het kerkschip aan de muren ter verfraaiing en ter devotie op te hangen.

Jonkvrouwen Philippina en Emerantiana Westmael, gezusters, schonken twee kelken, twee altaardoeken, een kazuifel, meerdere alben en mishalsdoeken en verscheidene altaarsierstukken. Jonkvrouwe Catharina la Garde schonk een grote ciborie en ook een kleine. Zeven vrouwen, de zusters Peralta, schonken drie altaardoeken, één voor ieder altaar afzonderlijk. De prinses van Espinoy, Ernestine van Arenberg, schonk twee altaardoeken voor twee altaren, samen met een kazuifel van dezelfde makelij, en voor de kelk een albe, zeer kostbaar. De heer van Sylva schonk een kruisbeeld voor het hoofdaltaar.

Voorname weldoeners die de broeders in hun noodwendigheden voorzien.

De illustere Alexander van Arenberg, prins van Chimay, schenkt iedere week een dagrantsoen, en iedere maand een vat bier. Dame van Rye, weduwe van de Graaf van Taxis, schenkt aan de broeders iedere week een dagrantsoen en iedere maand twee vaten bier. De hertogin van Aarschot, weduwe van de illustere Graaf Carolus van Arenberg, schenkt iedere week drie florijnen, voor voedsel en brood. Jonkvrouwen Philippina en Emerantiana Wesemael, gezusters en vrome vrouwen, wonende te Leuven, maken telkens halfmaandelijks aan de broeders een bijzondere gift over die met twee dagmalen overeenkomt.

Deze tekst vermeldt dat er van bij de stichting maandelijks niet minder dan 3 vaten bier werden geschonken aan de kloosterlingen. We mogen echter niet vergeten dat het water toen meestal ondrinkbaar was en bier het enige gezonde alternatief was. Bovendien werd deze drank (alsook de voedingsmiddelen trouwens) gedeeld werden met de bezoekers van het klooster. Verder is algemeen geweten dat de kloosterlingen uit de beschreven periode en de latere eeuwen het niet altijd zo nauw namen met de orderegels. Ook in Tervuren was dit het geval. Hiervan getuigen nog enkele teksten:

Uit talrijke gedichten van Pater Justinus blijkt dat in vele achttiende-eeuwse kloosters nogal wat gedronken en gegeten worden. Nagenoeg in elk jubelgedicht wordt van dit gebruik gewag gemaakt, en stellig niet om het af te keuren.

In het gedicht 'De wonderlycke wercken' van Pater Henricus van Brussel, alias Lauwken Heintie Poot, vierende syne vyftigh-jarige jubelfeest onder de goede vriendekens in het clooster van PP. Capucienen in Sonienbosch 1714 wordt van de held gezegd:

*Hij gong geerne met de clercken
Om tot Etterbeeck te wercken:
Nota, die van Brussel sijn
Hem beschonken daer met wyn.
Peer Marcel quam dan te vraeghen:
'Pater Hendrick, sijn de daeghen
Dan soo coort dat gij te laet
Nu comt thuys met uw camraet?'
Hy sey: 'k hadd' presant affairen,'
Maer hij sprack niet van verteiren.
Hoe wel Heyntje is wat clijn,
Was nochtans Marcel te fijn.*

In het handschrift komt ook een liedje voor onder den titel: 'Gewoonelyck vermaeck van de Brusselsche predikanten in het convent van de pp. capucienen binnen Tervueren' 1746, waarin verteld wordt hoe de Brusselse paters van tijd tot tijd 'vroolijk door veld en bosch' wandelden naar het klooster te Tervuren, waar zij zich dan te goed deden aan spijs en drank.

*Men siet verblydt op dezen tijdt
Wanneer den wijn wilt wercken,
Den guardiaan eerst op de baen
Met zijne jonge clercken,
Het roodt couleur dat comter veur,
't En is niet van het water,
Maer Bacchi nat wel opgevat
Ist niet, eerweerden pater?*

Heel onschuldig brengt Pater Justinus ons dus op de hoogte van die drinkgebruiken in de achttiende-eeuwse kloosterwereld en hij bevestigt in alle opzichten wat verscheidene liedjes uit het begijnenliederboekje van Catharina Verachter uit deze zelfde periode ook reeds aantonden:

*Men vindt onder de geestelycke
Geen, die voor Bachus potte wycken,
Want ieder man staet voor zijn kan;
Nonnen en beggijnen
Die soo sober schijnen
Houden oock daer van.
Daer en sijn geen vroukens
Die soo wijgerigh sijn
Dat sij souden spouwen
Van een glaesie wijn.
Paus, Cardinalen,
Bischop en prelaet,
Hoe dier sij hem betaelen
Noch ist cameraet.*

*De fleresyn schijnt te verdwijnen.
Den wyn gaet boven 't water,
Dat schilt al te veel,
Het Distern bier cost te veel van brouwen
Laet ons aen Bachus wijnsap houwen.*

In de kloosters werden in de 17^e en 18^e eeuw verder dikwijls grote feestmaaltijden gehouden voor leken. Het stedelijk archief te Antwerpen bezit stukken die ons deelgenoot maken van de verbazende festijnen welke in de 17^e eeuw in het Falconklooster werden ingericht bij het professen van nonnen en andere gelegenheden. Dat de kloosters in die keukenkunst in de 18^e eeuw nog even ervaren waren, blijkt ook uit een paar gedichten van Pater Justinus. Toen de gouvernante der Oostenrijkse Nederlanden, Maria Elisabeth Lucia hare plechtige intrede hield te Tienen in het jaar 1725, werden gedurende drie dagen de feestmalen door de kapucijnen in hun klooster klaar gemaakt en ingericht. Over een dezer festijnen weidt Pater Justinus uit:

*Bij de capucienien is gegeven 't woordt,
Men siet daer seer rooken overal de schouw,
Lustigh koken en smoken even gouw.
Sneppen en patrysen worden daer gepluckt.
En de pluymen aan de leysters uytgeruckt.
Meirels, quackels, vincken, steeckt men daer aen 't spit
En gebraeden vroegh en spaede wordt ontlit.
Eelbodt, oesters, tarbodt, schoon buyten 't saisoen,
Grooten zeevisch, crabben heeft men daer van doen.
Schoon de kreften roken lustigh naer het gelt
Dese reyse voor de spyse opgesteld.
Visch en vleesch gebraeden wierdt daer opgedist,
Noch men wist daer van gheen swaerigheydt noch twist.
Franschen en Bourgoenschen en den Rhynschen wijn
Wiert geschoncken en gedroncken sonder pijn.
Tourten en pasteyen wierden daar gebracht
Soo dat dit banquet diep duerde in den nacht.....*

En wat te denken over het volgende liedje, waarin ons verteld wordt hoe Pater Jacobus zich door een non liet 'trappen' om genezen te worden van de heupjicht?

*Hy was eens gequollen met siatica,
Hem en hielp den calmus nooh almatica.
Jaecq die sey gedurigh: 'k moet getreden zyn.
Gheen die draeght, een suyver maeght
Neemt weg de pijn.
Siet naer de fondati gaet den goeden broer;
Maer hoort, lieve vrienden, hoe dat Jaecq daer voer,
Hy verhaelt syn pynen en syn groote smert;
Eene quesel, gheene esel
Troost sijn hert.
Ick sal in het spreekhuys comen als gij wilt,
Gij en moet niet suchten, gij zijt haest gestilt:
Light maer plat op d'aerde, soo wort gij gesont;
'k Sal u treden, light beneden
Op den grondt.
Maer hoort eens wat Jaecq aen haer heeft gevraeght!*

*Wel mameer, seght mij eens, sijt gij eene maeght?
Anders all' uw treden is soo veel als niet.
Light maer broeder, sey de moeder,
Soo gij siet.*

Bovenstaande gedichten zijn afkomstig uit: "Mengelmoes gemaect ende bijeenvergaedert door e.w. pater Justinus van Brussel, capucien predikant" (eerste helft 18^e eeuw) (artikel van Maurits Sabbe).

Net als alle andere kloostergemeenschappen werden de kapucijnen in de Nederlanden aan het eind van de achttiende eeuw, onder het Franse regime, ontbonden. Het Tervuurse klooster werd verkocht op 'le 12 vendimaire de l'an 7 (3 oktober 1798) en afgebroken in 1798. Pas in 1802 slaagden enkele kapucijnen erin opnieuw een gemeenschap op te richten in Brugge. Op een officiële erkenning voor de nieuwe start was het echter wachten tot 1832. Pas dan konden de kapucijnen opnieuw hun pij dragen. Het verdere herstel van de kapucijnen in de Nederlanden kwam nadien moeizaam op gang. In 1845 werd de Hollands-Belgische custode opgericht, op dat moment veertig leden tellend. De custode werd in 1857 tot provincie verheven en in 1882 opgesplitst in een Nederlandse en een Belgische provincie. De Belgische provincie was toen zes kloosters en een honderdtal kapucijnen rijk. Aan het einde van de negentiende en in het begin van de twintigste eeuw kwam het echter tot een opmerkelijke heropleving. In 1910 was het aantal kapucijnen in België reeds tot 337 gestegen. Drie decennia later, in 1944, bereikte de demografische curve een hoogtepunt van 510 Belgische leden van de kapucijnenorde.

Ook het aantal kloosters was in de loop van de negentiende en twintigste eeuw blijven oplopen. Naast de stichting in Brugge, vestigden de kapucijnen zich onder meer in Edingen (1850), Brussel (1852), Antwerpen (1856), Hoogstraten (1864), Herentals (1896), Leuven (1898), Izegem (1900), Aalst (1909), Ieper (1923), Beernem (1929), Lommel (1925) en Boom (1947). De kapucijnen onderhielden hun traditionele apostolaat, maar waren ook actief in de zielzorg te midden van schipperskinderen, foorkramers, arbeiders, gehandicapten...

In de tweede helft van de twintigste eeuw liep het aantal paters stilaan terug. Vanaf het einde van de jaren 1960 werd er, mede onder invloed van de vernieuwingstendensen van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965), geopteerd een aantal gemeenschappen op te heffen, over te plaatsen of te heroriënteren. In 2009 was het aantal kapucijnen wereldwijd gedaald tot 10.519 religieuzen. Dat werd in Rome bekendgemaakt. De orde telde toen nog 640 postulanten, 346 novicen, 1585 tijdelijk geprofesten en 8934 kapucijnen die hun eeuwige geloften aflegden. De kapucijnen zijn actief in 106 landen. Zo zijn er 4525 werkzaam in Europa, 2444 op het Amerikaanse continent, 2196 in Azië en Oceanië en 1354 in Afrika. Wereldwijd telt de orde 6939 priesters, 87 bisschoppen en één kardinaal.

Ten slotte volgt hier nog de lijst van de verschillende gardianen van de Tervuurse priorij:

1625-1626	Carolus van Brussel (onze Antoon van Arenberg)
1626-1627	Philippus van Brussel
1627-1630	Carolus van Brussel (zie hierboven)
1630-1633	Joannes Evangelista van 's-Hertogenbosch
1633-1635	Carolus van Brussel (zie hierboven)
1635-	Valerianus van Kortrijk
1635 -22/11/1638	Balduinus van Brugge
1638-1641	Basilianus van Gent
1641-1643	Hippolytus van Brussel

1643-1645	Balduinus van Brugge
1645-1647	Hippolytus van Brussel
1647- 9/1649	Ignatius van Dendermonde
1649-1652	Hugo van Bokstel
1652-1654	Basilianus van Gent
1654-1655	Anselmus van Antwerpen
1655-1658	Jonathas van Brussel
1658-1661	Cassianus van Gent
1661-1663	Joannes van Landen
1663-1665	Hyacinthus van Brussel
1665-1666	Disederatus van Aalst
1666-1668	Joannes van Landen
1668-1669	Livinus van Gent
1669-1670	Gratianus van Aalst
1670-1672	Desideratus van Aalst
1672-01/1674	Hyacinthus van Brussel
1674-1675	Matthaeus van Wambeek
1675-1677	Cassianus van Gent
1677-1680	Remigius van Wambeek
1680-1683	Cassianus van Gent
1684-1687	Felicissimus van Antwerpen
1687-1689	Gregorius van Brugge
1689-1690	Petrus van Antwerpen
1690-1692	Cassianus van Kortrijk
1692-1695	Hippolytus van Brussel
1695-1697	Franciscus van Tienen
1697-1701	Hippolytus van Brussel
1701-	Modestus van Rumst (verzaakt wegens ziekte)
1701-10/8/1705	Bernardus van Gent
1705-1711	Marcellus van Antwerpen
1711-1714	Archangelus van Brugge
1714-1717	Franciscus van Tienen
1717-1720	Antonius van Maaseik
1720-1721	Theodorus van Kalmthout
1721-1723	Bernardinus van Gent
1723-1725	Christianus van Dendermonde
1725-1727	Antonius van Maaseik
1727-1728	Marcellinus van Gent
1728-1731	Fulgentius van Leuven
1731-1732	Ferdinandus van Tervuren *
1732-1735	Franciscus Maria van 's-Hertogenbosch
1735-1738	Antonius van Oudenaarde
1738-1741	Cassianus van Mechelen
1741-1744	Floribertus van Aalst
1744-1746	Casimirus van Oostende
1746-1749	Alexius van Bergen
1749-1750	Archangelus van Leuven
1750-1752	Alexander van Mook
1752-1755	Hieronymus van Heilisseem
1755-1758	Caelestinus van Berlaar
1758-1761	Pacificus van Leuven
1761-1764	Alexander van Leuven
1764-1767	Martinianus van Brussel
1767-1770	Arnoldus van Brussel

1770-1773	Cornelius van Aarschot
1773-1776	Petrus van Aarschot
1776-1779	Irenaeus van Maaseik
1779-1782	Marianus van Tienen
1782-1784	Dorotheus van Retie
1784-1787	Seraphinus van Oostende **
1787- 22/5/1790	Lambertus van Brussel
1790-1793	Marianus van Tienen
1793-1796	Dorotheus van Retie
1796-	Maxentius van Haaltert

* Gardiaan pater Ferdinandus van Tervuren werd op 23 maart 1693 in Tervuren geboren als Frans Van Langendonck. Hij werd tot priester gewijd op 21 september 1720 in Brugge. Buiten de priorij van Tervuren was hij ook gardiaan in de kloosters van Meersel, Tienen, Mechelen, Lier, Kortrijk en Oudenaarde. Hij overleed in Kortrijk (waar hij toen onderoverste was) op 74-jarige leeftijd op 29 april 1768. In totaal traden ooit 16 Tervurenaars in de kapucijnerorde, acht paters en acht broeders.

Hun namen waren Cornelis De Becker (pater Hugo, 1621-1709), Frans Van Schaetbroeck (broeder Ivo, 1627-1672), Frans De Woz (Pater Serenus, -1709), pater Paulinus (-1729), Philip Goetseels (pater Ferdinand, neef van Cornelis De Becker, 1640-1704), Jan Goetseels (broer van Philip, hij werd lekebroeder), broeder Hubert Van der Meeren (ingetreden in 1713), Cornelis Timmermans (broeder Daniël, 1695-1759), Jan Baptist Druaert (pater Jozef, 1705-1757), Jan Baptist Bartolomees (broeder Norbert, 1734- 1781), Petrus Wauters (pater Hubertus, 1732-1781), Livinus van der Gucht (pater Gervasius, 1735-1793), Antoon Timmermans (broeder Daniël, neef van Cornelis Timmermans. Hij koos bij zijn intrede dezelfde kloosternaam als zijn oom, 1784-1797), Jan Fierens (pater Pacificus, 1741-1808), Willem Dekens (broeder Silvius, 1753-1829), Leon Roeykens (pater August, 1911-1979).

** Pater Seraphinus, ° Oostende, 8 juni 1741 - † Brugge, 25 april 1822. Werd ingekleed te Leuven op 21 november 1757; priester gewijd te Mechelen op 1 juni 1765. In zijn predicaties viel hij fel uit tegen de ijdele opschik van de vrouwen, tegen Jozef II en later tegen de Franse bezetting. Zijn opmerkelijke preek ter gelegenheid van de bevrijding van Gent door het leger van de patriotten in 1789 verscheen in druk. Na de uitdrijving uit het klooster van Brugge bleef hij in de stad wonen en keerde terug naar het klooster. In 1812 was hij de enig overgebleven definitior van de oude Vlaamse provincie van de kapucijnen. In 1816 werd hij door Rome benoemd tot commissaris-generaal van een bejaardentehuis.

Bovenstaande foto (W. Smets) toont het voor de Tervurenaars meest bekende deeltje van de ruïnes van het voormalige klooster, 'de kapucijnenkelder'. Het volksgeloof beweert dat van hieruit alle pasgeborenen van Tervuren afkomstig zijn... Het eens zo mooie en prachtig gelegen klooster is niet meer en vandaag zijn de resten ervan spijtig genoeg nog moeilijk te ontdekken onder de begroeiing van het Kapucijnenbos. Misschien wordt het ooit, net zoals het hertogenkasteel, weer blootgelegd en kan het dan ingericht worden als historische site.

Literatuur:

HILDEBRAND, P., 'De kapucijnen in de Nederlanden en het Prinsbisdom Luik', volume 1, 'De tweetalige Nederlandsche provincie 1585-1616', [1955], Antwerpen, Archief der kapucijnen, p. 376-378.

HILDEBRAND, P., 'De kapucijnen in de Nederlanden en het Prinsbisdom Luik', volume 5, 'De Vlaamse kloosters', [1950], Antwerpen, Archief der kapucijnen, p. 115-132.

HILDEBRAND, P., 'De kapucijnen te Leuven', [1922], theo.kuleuven.be, offprint.

JACOBS, J.Y.H.A., 'In de schaduw van Franciscus', [2016], Valkhof Pers.

EVERAERT, L., 'Het kapucijnenklooster van Tervuren', *De Horen*, 2 (1975), nr. 10, 255-269.

ROEYKENS, L., 'De capucijnen van Tervuren', *De Horen*, 12 (1985), nr. 4, 147-150; nr. 5, 197-202.

ROEYKENS, L., 'Charles van Arenberg (1593-1669)', *De Horen*, 12 (1985), nr. 4, 151-159.

GAY, M., 'Het kapucijnenklooster, op het spoor van de resten van een bedolven pagina uit de geschiedenis van Tervuren en het Zoniënwood', *De Horen*, 23 (1996), nr. 3, 161-166.

International Institute of Social History